

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

**Wyspecjalizowany sąd
do międzynarodowych spraw handlowych
– rozwiązanie francuskie z 2018 r.**

Olga Bobrzyńska

Prawa podstawowe
Warszawa 2019

Autor:

Olga Bobrzyńska - dr nauk prawnych, radca prawny.

Spis treści

I. Wprowadzenie	5
II. Prace przygotowawcze	7
III. Określenie zasad postępowania przed CCIP i utworzenie CICAP	15
III.1. Podpisanie protokołów z 7 lutego 2018 r.	15
III.2. <i>Protocole relatif à la procédure devant la chambre internationale du tribunal de commerce de Paris</i>	16
III.3. <i>Protocole relatif à la procédure devant la Chambre Internationale de la cour d'appel de Paris</i>	18
III.4. Podsumowanie	21
IV. Pierwsze oceny i opinie	23
V. Źródła	27
V.1. Akty prawne i dokumenty	27
V.2. Publikacje, opinie, praktyki	27

I. Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego raportu są zasady postępowania przed wyspecjalizowanymi izbami sądowymi właściwymi dla międzynarodowych spraw handlowych działającymi w dwóch paryskich sądach: sądzie gospodarczym (Tribunal de commerce) oraz sądzie apelacyjnym (Cour d'appel)¹. Obie izby: izba ds. międzynarodowych sądu gospodarczego (la chambre internationale du Tribunal de commerce) oraz powstała w 2018 r. izba sądu apelacyjnego w Paryżu dla międzynarodowych spraw handlowych (la chambre commerciale internationale de la cour d'appel de Paris – CICAP) są łącznie określane mianem paryskich izb dla międzynarodowych spraw handlowych (les chambres commerciales internationales de Paris/ The International Commercial Courts of Paris – CCIP/ICCP).

Zasady postępowania przed paryskimi izbami do międzynarodowych spraw handlowych zostały uregulowane w dwóch protokołach z dnia 7 lutego 2018 r. i obejmują w szczególności możliwość prowadzenia określonych etapów postępowania w języku angielskim i składania dokumentacji dowodowej w języku angielskim bez potrzeby przedkładania tłumaczenia na język francuski.

Kroki przewidziane we Francji wpisują się w działania podejmowane w innych państwach europejskich (w Niemczech, Holandii i Belgii). Powodem dążeń do zwiększenia konkurencyjności sądów krajowych wśród uczestników obrotu międzynarodowego było ogłoszenie przez Wielką Brytanię wystąpienia z Unii Europejskiej i przewidywane konsekwencje tzw. brexitu dla współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych w ramach Unii Europejskiej. Londyński Commercial Court jest bowiem od lat centrum rozstrzygania spraw handlowych z elementem międzynarodowym. W 80% spraw, które trafiają do tego sądu przynajmniej jedna ze stron jest podmiotem zagranicznym, a w 50% spraw obie strony. Jurysdykcja sądów brytyjskich wynika przy tym często z klauzul jurysdykcyjnych zamieszczanych w kontraktach handlowych².

---

¹ Organizacja i informacje na temat działania sądów są przedstawione na oficjalnych stronach internetowych sądów <https://www.tribunal-de-commerce-de-paris.fr/fr/chambres-de-contentieux>, <https://www.cours-appel.justice.fr/paris> (dostęp: 25.02.19).

² B. Hess, <http://conflictoflaws.net/2017/the-justice-initiative-frankfurt-am-main-2017-law-made-in-frankfurt/> (dostęp: 25.02.19). Zob. również statystki spraw rozpoznawanych w okresie III 2017 – IV 2018 *Portland's Commercial Courts Report 2018* <https://portland-communications.com/pdf/Portland-commercial-courts-report-2018.pdf> (dostęp: 25.02.19).

Zaprzestanie stosowania do orzeczeń wydanych przez sądy brytyjskie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych³ wskutek brexitu, oznaczałoby uchylenie wynikającej z rozporządzenia zasady automatycznego uznawania i wykonywania tych orzeczeń w innych państwach członkowskich UE, bez wymogu przeprowadzania postępowania w przedmiocie stwierdzenia uznania lub wykonalności (tj. procedury *exequatur*). Orzeczenia sądów brytyjskich podlegałyby więc zróżnicowanym w poszczególnych państwach członkowskich zasadom uznawania i stwierdzenia wykonalności, co wpłynęłoby na wydłużenie czasu postępowania. Prognozowano, że sądy brytyjskie mogą stać się tym samym mniej atrakcyjne dla uczestników obrotu, którzy będą poszukiwali innego forum do rozpoznania sporu, które zaoferuje sprawne, szybkie, niegenerujące nadmiernych kosztów warunki prowadzenia sprawy, mając na uwadze możliwość wykonania otrzymanego orzeczenia. Obawy te w pewnym stopniu osłabia podpisanie w dniu 28 grudnia 2018 r. ratyfikacji przez Wielką Brytanię haskiej konwencji o umowach dotyczących jurysdykcji z 30 czerwca 2005 r.⁴

Kwestia kosztów ma również znaczenie nie tylko dla konkurencji pomiędzy jurysdykcjami różnych państw, ale również dla wyboru pomiędzy trybem postępowania: przed sądami państwowymi lub sądami polubownymi. Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy przy Międzynarodowej Izbie Handlowej w Paryżu (International Court of Arbitration, International Chamber of Commerce – ICC) stanowi obok Londynu ważne centrum arbitrażu. O ewentualnej konkurencji obu trybów będzie mowa w końcowej części opracowania.

Sprostanie oczekiwaniom uczestników międzynarodowego obrotu handlowego wymaga wypracowania szczegółowych, spójnych zasad postępowania, przede wszystkim w zakresie umożliwienia odwołania do języka angielskiego i zapewnienia stronom postępowania aktywnego udziału, tak w zakresie organizacji postępowania jak i prowadzenia postępowania dowodowego.

---

³ Dz. Urz. UE L 351 z dnia 20 grudnia 2012 r., s.1–32. Przepisy rozporządzenia mają zastosowanie do postępowań sądowych wszczętych w dniu 10 stycznia 2015 r. lub po tej dacie (art. 66 ust. 1).

⁴ Pierwotna podstawa związania konwencją wynikała z faktu członkostwa w UE, która przystąpiła do konwencji w 2009 r.

II. Prace przygotowawcze

Podjęcie konkretnych działań stanowiących odpowiedź francuskiego wymiaru sprawiedliwości na współczesne wyzwania prawne i gospodarcze zostało poprzedzone pracami przygotowawczymi. Prace te obejmowały przygotowanie analiz na temat aktualnej i przewidywanej po brexicie współpracy sądowej z naciskiem na państwa członkowskie Unii Europejskiej, konsultacje pomiędzy przedstawicielami różnych środowisk prawniczych oraz, w ramach badań prawnoporównawczych konsultacje z państwami, które zdecydowały się na podobne działania (z Niemcami i z Holandią). Główną rolę opiniodawczą pełnił Wysoki Komitet Prawny ds. Rynków Finansowych w Paryżu (le Haut Comité Juridique de la Place Financière de Paris – HCJP)⁵. W styczniu 2017 r. w ramach HCJP przygotowany został raport na temat konsekwencji brexitu dla współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych (*Rapport sur les implications du Brexit dans le domaine de la coopération judiciaire en matière civile et commerciale du Haute Comité Juridique de la Place Financière de Paris*) – dalej Raport nt. brexitu⁶. Przedstawia on potencjalne negatywne jak i pozytywne skutki brexitu, z perspektywy Francji i Wielkiej Brytanii, zawiera rozważania na temat instrumentów prawnych, które mogłyby po brexicie regulować współpracę sądową w sprawach cywilnych i handlowych pomiędzy Wielką Brytanią a Francją (i innymi państwami członkowskimi UE) oraz propozycje zmian, które zachęciłyby uczestników międzynarodowego obrotu do korzystania z jurysdykcji francuskich sądów.

Autorzy Raportu nt. brexitu podkreślili, że zaprzestanie stosowania zasad współpracy sądowej obowiązującej w państwach członkowskich może mieć dwojaki efekt. Z jednej strony brexit może zniechęcić do powierzenia rozpoznania spraw sądom brytyjskim z uwagi na stan niepewności wywołany brakiem jednolitych zasad uznawania lub stwierdzania wykonalności orzeczeń w państwach członkowskich i wydłużenie czasu postępowania związanego

---

⁵ Komitet utworzony z inicjatywy francuskiego banku centralnego (Banque de France) oraz francuskiego urzędu ds. rynków finansowych (L'Autorité des marchés financiers – l'AMF). W jego skład wchodzi prawnicy, naukowcy i inne wykwalifikowane osoby, a do zadań należy wydawanie opinii prawnych, które są następnie upubliczniane oraz przedstawianie projektów zmian w prawie. Opis organizacji i zadań HCJP jest zamieszczony na stronie internetowej: <http://hcjp.fr/> (dostęp: 25.02.19).

⁶ https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/rapport_05_f.pdf (dostęp: 25.02.19). Przygotowanie raportu zostało zlecone w grudniu 2016 r. grupie roboczej. Raport sporządzony pod red. H. Muir-Watt, L. Azoulai, R. Bismuth został zatwierdzony podczas zgromadzenia w dniu 30 stycznia 2017 r. (zob. Raport nt. brexitu, s. 3).

z koniecznością przeprowadzenia procedur uznania lub stwierdzenia wykonalności⁷. Z drugiej jednak strony, wycofanie z obszaru unijnej współpracy może nieść pozytywne skutki z punktu widzenia brytyjskiej jurysdykcji. Brytyjskie sądy będą miały swobodę w stosowaniu instytucji swoistych *common law*, takich jak *forum non conveniens*, *anti-suit injunctions*, a także *Mareva injunctions*. W odróżnieniu od francuskiej procedury uznania/stwierdzenia orzeczenia brytyjskiego sądu, jej odpowiednik: postępowanie brytyjskie mające za przedmiot orzeczenie sądu francuskiego jest dość uciążliwe⁸. Jak już wskazano we wprowadzeniu, scenariusz dla brytyjskich sądów nie musi być tak negatywny jak prognozowano, a to z uwagi na kontynuację obowiązywania konwencji haskiej z 2005 r., która przewiduje korzystne warunki uznawania i stwierdzania wykonalności.

Niemniej, można się spodziewać, że opuszczenie przez Wielką Brytanię dotychczasowych ram współpracy, może spowodować, że częściowo sfera aktywności skupionej do tej pory w Wielkiej Brytanii zostanie przesunięta na terytorium Unii Europejskiej. Wymaga to podtrzymania skutecznej i spójnej współpracy między państwami członkowskimi. Wzmocnienie pozycji Paryża jako miejsca sporów wymaga zaś wyposażenia sądów w kompetencje i środki organizacyjne, które będą odpowiadały potrzebom uczestników obrotu. W Raporcie nt. brexitu zgłoszono potrzebę reform na trzech płaszczyznach. Po pierwsze, konieczne jest umożliwienie prowadzenia określonych stadiów postępowania w języku angielskim. Powołano się w tym zakresie na praktykę sądownictwa polubownego oraz kroki podjęte przez innych ustawodawców (w Holandii umożliwiono rozpoznawanie określonych spraw międzynarodowych przed sądem w Rotterdamie, w Niemczech specjalne izby powstały w sądach w Bonn, Kolonii oraz Akwizgranie). Po drugie, zmiana procedury powinna objąć włączenie do postępowania dowodowego instytucji znanych *common law* jak „*discovery*” i „*cross-examination*”. Należałoby również rozważyć wprowadzenie trybu postępowania przyspieszonego („*fast track*”). Po trzecie, konieczne byłoby urzeczywistnienie funkcjonowania sądów wyspecjalizowanych w sprawach cywilnych i handlowych o charakterze międzynarodowym, w skład których wchodziłoby sędziowie biegli w języku angielskim i wykształceni w systemie *common law*⁹.

Kilka miesięcy później, w dniu 3 maja 2017 r. został ogłoszony, powstały na zlecenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 marca 2017 r., główny raport HCJP obejmujący zalecenia dotyczące funkcjonowania w Paryżu izb sądowych wyspecjalizowanych w rozpoznawaniu międzynarodowych sporów handlowych (*Préconisations sur la mise en place à Paris de chambres spécialisées pour le traitement du contentieux international des affaires*¹⁰, dalej Raport nt. CCIP). Raport został podzielony na dwie części. Pierwsza została poświęcona potrzebie utworzenia

⁷ Raport nt. brexitu, s. 27.

⁸ Raport nt. brexitu, s. 27–28.

⁹ Raport nt. brexitu, s. 29–30.

¹⁰ https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/rapport_07_f.pdf.

izb wyposażonych w swoiste środki i reguły proceduralne do rozpoznawania sporów przy stosowaniu obcego prawa i języka oraz kluczowym postulatom w zakresie prowadzenia postępowania na gruncie obowiązujących przepisów. W drugiej rozważono możliwość wprowadzenia specyficznych uregulowań w aktualnych ramach organizacyjnych sądów oraz postulaty ewentualnych zmian prawa. Wytyczne na temat zasad postępowania i propozycje zmian w prawie mających na celu wzmocnienie pozycji izb i ulepszenie zasad postępowania zostały podsumowane w formie 41 zaleceń.

We wprowadzeniu Raportu nt. CCIP podkreślono rolę Paryża jako ważnego, aktywnego i innowacyjnego centrum finansowego¹¹, ośrodka emisji obligacji, zarządzania aktywami z wolumenem aktywów największym w Europie, zaraz po Londynie. Stolica Francji musi zatem zapewnić usługi prawne wyspecjalizowane w regulowaniu tej ważnej sfery ekonomicznej. Paryż posiada przy tym odpowiednie zaplecze profesjonalnych doradców francusko- i anglojęzycznych, wykształconych w zakresie *common law*, posiadających odpowiednie kompetencje do działania w sprawach z elementem międzynarodowym¹².

Po miastach bliskowschodnich i azjatyckich: Dubaju (*Dubai International Financial Center*), Doha (*Qatar International Court and Dispute Resolution Center*), Singapurze (*Singapore International Commercial Court*) inicjatywę w dostosowaniu organizacji sądów i przepisów do rozpoznawania międzynarodowych sporów podjęły państwa europejskie: Niemcy i Holandia¹³. Rozwiązania w sądach w Dubaju, Doha i Singapurze mają przy tym szczególny charakter z uwagi na skład sądów obejmujący sędziów różnej narodowości, władających językiem angielskim, stosujących *common law* i reguły postępowania wybrane przez strony¹⁴.

Przedstawiciele zawodów prawniczych jednomyślnie opowiadają się za wzmocnieniem kwalifikacji sędziów i sposobu procedowania w sprawach, w których zastosowanie znajdzie międzynarodowe prawo handlowe¹⁵. Wskazane jest zatem, aby w sądach różnych instancji, sprawy handlowe o charakterze międzynarodowym były kierowane do wyodrębnionych izb¹⁶. Aby przyciągnąć uczestników obrotu międzynarodowego, konieczne jest umożliwienie im wypowiedzania się w języku angielskim, dominującym w handlu międzynarodowym, stosowanie języka angielskiego w postępowaniu dowodowym oraz skoncentrowanie postępowania tak, aby uniknąć przeciągania rozpoznania sprawy i kosztów tłumaczeń. W tym celu zalecono umożliwienie stosowania języka angielskiego w określonych stadiach postępowania, skoncentrowanie czasu postępowania i określenie daty wydania orzeczenia końcowego¹⁷. Zasady

¹¹ W Paryżu znajduje się 5 z 20 największych europejskich banków oraz 3 z 25 największych ubezpieczycieli w skali światowej. Raport nt. CCIP, s. 6.

¹² W Paryżu, w którym swoje biura ma ponad 30 kancelarii brytyjskich oraz kilkanaście amerykańskich, 1500 adwokatów działa równocześnie na rynku brytyjskim. Raport nt. CCIP, s. 7.

¹³ Raport nt. CCIP, s. 7.

¹⁴ Raport nt. CCIP, Aneks nr 3 Les chambres spécialisées «business friendly», s. 58.

¹⁵ Raport nt. CCIP, s. 9.

¹⁶ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 1, s. 11.

¹⁷ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 2, s. 11.

postępowania przed wyspecjalizowanymi izbami miałyby zostać ujęte w formie wytycznych. Realizacja i uszczegółowienie ogólnych postulatów wymagało wnikliwej analizy na gruncie obowiązujących przepisów.

Jednym z głównych zagadnień poddanych analizie w Raporcie nt. CCIP jest umożliwienie stosowania w jak najwięszym zakresie języka angielskiego.

Obowiązek stosowania języka francuskiego w postępowaniu przed sądami francuskimi jest wyprowadzany z dwóch aktów. Art. 2 Konstytucji przewiduje, że językiem Republiki jest język francuski¹⁸. Nadal obowiązujące art. 110 i 111 rozporządzenia z Villers-Cotterêts wydanego przez króla Franciszka I w 1539 r. przewidują zaś obowiązek sporządzenia aktów powstałych w ramach i na potrzeby postępowania (tzw. *actes de procédure*) w języku francuskim¹⁹. Z wykładni przeprowadzonej na gruncie art. 2 Konstytucji przez Radę Konstytucyjną (Le Conseil constitutionnel) wynika, że nie można przymusić ani podmiotów prawa publicznego ani podmiotów prawa prywatnego do używania, w ramach świadczenia i korzystania z usług publicznych do używania innego języka niż język francuski. Art. 2 Konstytucji nie wyklucza jednak używania języka obcego, gdy wszystkie podmioty wyrażą na to zgodę. W przypadku postępowania sądowego, stosowanie języka obcego byłoby zatem uzależnione od dwóch warunków: zgody wszystkich stron postępowania oraz zezwolenia sądu biorącego pod uwagę znajomość języka i specyfikę sporu²⁰. Dalsze ograniczenia wprowadza jednak przywołane powyżej rozporządzenie z Villers-Cotterêts z 1539 r. Sąd Kasacyjny (la Cour de cassation) wskazuje przy tym, że wymóg sporządzenia orzeczeń sądowych w języku francuskim stanowi zasadę porządku publicznego i nie podlega wyjątkom²¹. Można jednak twierdzić, że omawiany obowiązek nie dotyczy dokumentacji dowodowej, która może zostać przedłożona w oryginale, gdy strony i sąd się na to godzą i nie narusza to zasady równości stron. Te same uwagi można odnieść również do zeznań świadków i środków dowodowych powstałych przy zastosowaniu techniki²².

¹⁸ Art. 2 Konstytucji z dnia 4 października 1958 r. Tekst jednolity dostępny na stronie internetowej <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006071194> (dostęp: 25.02.2019 r.): *La langue de la République est le français*. We Francji obowiązuje ponadto ustawa o używaniu języka francuskiego z 1994 r. (la loi no 94-665 du 4 août 1994 relative à l'emploi de la langue française) mająca na celu ochronę języka francuskiego, w tym przez nakazanie używania tego języka przy świadczeniu usług publicznych. Aktualny tekst ustawy jest dostępny na stronie internetowej: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000349929&categorieLien=id> (dostęp: 25 lutego 2019 r.). Tłumaczenie ustawy na j. polski oraz wprowadzenie autorstwa A.M. Niżankowskiej, *Ustawa o używaniu języka francuskiego z 1994 r. i orzeczenie Rady Konstytucyjnej, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2000, nr 1-2, s. 211-218.*

¹⁹ Ordonnance du 25 août 1539 sur le fait de la justice (dite ordonnance de Villers-Cotterêts). Tekst jednolity dostępny na stronie internetowej: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070939> (dostęp: 25 lutego 2019 r.).

²⁰ Zob. uwagi w Raporcie nt. CCIP dotyczące orzecznictwa Rady Konstytucyjnej, s. 14-15 i powołanej tam w przypisie 36 decyzji Rady z nr 2006-541 DC z 28 września 2006 r.

²¹ Zob. uwagi w Raporcie nt. CCIP dotyczące orzecznictwa Sądu Kasacyjnego, s. 15 oraz analiza tego orzecznictwa przeprowadzona w załączniku nr 5 do Raportu.

²² Raport nt. CCIP, s. 15.

W przypadku stanowiących *actes de procédure* pism procesowych obejmujących żądania i stanowisko stron, w Raporcie nt. CCIP wskazano, że przedłożenie ich w języku obcym stanowi uchybienie przepisom o formie, które sąd bierze pod uwagę na zarzut strony. Nie wyklucza to zatem rezygnacji stron z korzystania z takiego zarzutu, co mogłoby nastąpić w drodze porozumienia stron stwierdzonego przez sąd na początku postępowania²³.

W ocenie autorów Raportu nt. CCIP tego rodzaju zabiegi nie są konieczne w ramach prowadzenia rozprawy, a to ze względu na treść art. 23 francuskiego kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym sędzia nie musi korzystać z pomocy tłumacza jeżeli zna język, w którym wypowiadają się strony²⁴. Wskazano, że postanowienie to należy stosować również do przesłuchania osób trzecich²⁵.

W konkluzji powyższych uwag zaproponowano: uzależnienie stosowania języka angielskiego od zgody stron i zezwolenia sądu, określenie zakresu postępowania, w którym będzie możliwe stosowanie języka angielskiego, uzależnienie używania języka angielskiego do określonych aktów procesowych i zawiadomień sądowych od rezygnacji stron z zarzutu nieważności takiej czynności z uwagi na uchybienie formie²⁶.

Używanie języka obcego wymagało ponadto analizy w aspekcie zasady jawności rozprawy. Zasadę tę przewidują art. 22 i 433 francuskiego k.p.c. Rozprawy są jawne, chyba że przepisy prawa nakazują lub umożliwiają ich prowadzenie z wyłączeniem jawności. Na wyłączenie jawności pozwala art. 435 k.p.c. Sąd może podjąć taką decyzję m.in. na wniosek wszystkich stron. Realizacja zasady jawności wymaga, aby rozprawa była zrozumiała dla publiczności. W Raporcie nt. CCIP wskazano, że z przepisów ogólnych kodeksu postępowania cywilnego dotyczących prowadzenia rozprawy, w tym art. 23 k.p.c. można wywieść, że zasada ta ma charakter względny i możliwe jest prowadzenie rozprawy, na zasadzie wyjątku, bez tłumaczenia²⁷. Stosowanie języka angielskiego w ograniczonym zakresie nie naruszałoby również prawa konwencyjnego, a to prawa do publicznego rozpoznania sprawy i zasady jawności postępowania przed sądem przewidzianych w art. 6 § 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności²⁸.

Raport nt. CCIP kładzie nacisk na podjęcie w pierwszej kolejności jak najszybszych działań na gruncie obowiązujących przepisów. Nie zaleca tworzenia odrębnych wyspecjalizowanych

²³ Raport nt. CCIP, s. 15.

²⁴ Art. 23 k.p.c.: *Le juge n'est pas tenu de recourir à un interprète lorsqu'il connaît la langue dans laquelle s'expriment les parties*

²⁵ Raport nt. CCIP, s. 16.

²⁶ Raport nt. CCIP, zalecenia nr 9–11, s. 16.

²⁷ Raport nt. CCIP, s. 16–17.

²⁸ Prawo do publicznego wysłuchania wyraża ponadto art. 10 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz 14 § 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Zob. uwagi w aneksie nr 4 do Raportu nt. CCIP, Service de documentation, des études et du rapport de la Cour de Cassation, *Note d'analyse relative aux questions soulevées par le projet de création au sein du tribunal de commerce de Paris, du tribunal de grande instance de Paris et de la cour d'appel de Paris de chambres spécialisées pour connaître de contentieux techniques financiers à caractère internationale*, s. 77–79.

sądów, ale przyjęcie, w ramach aktualnej organizacji sądownictwa, sposobu procedowania odpowiedniego w sporach z elementem międzynarodowym. Uwagi objęły przede wszystkim sądy obu instancji: Tribunal de commerce w Paryżu i Cour d'appel w Paryżu. W Tribunal de commerce działała już izba ds. międzynarodowych handlowych i europejskich. Zalecono, aby w komunikacji publicznej Tribunal de commerce zaczęto mocniej podkreślać kompetencje izby. Sprawy gospodarcze powinny być rozpoznawane według jawnych wytycznych sformułowanych zgodnie z zaleceniami Raportu nt. CCIP²⁹. Wytyczne takie miały zostać również sformułowane dla postępowań przed Cour d'appel w Paryżu. Zalecono utworzenie nowej izby ds. międzynarodowych, do której trafiałyby sprawy do tej pory kierowane do różnych izb tego sądu apelacyjnego (izb gospodarczych, izby: prawo międzynarodowe, prawo wspólnotowe, prawo prywatne międzynarodowe i arbitraż międzynarodowy)³⁰. W przypadku Tribunal de Grande Instance wskazano, że sąd ten mógłby wykorzystać doświadczenia CCIP przy rozpoznawaniu należących do jego kompetencji spraw dotyczących patentów. W kwestii używania języka angielskiego w postępowaniu przed Cour de Cassation powołano pismo Prezesa tego sądu z 27 kwietnia 2017 r., w którym podkreślono, że podobnie jak pozostałe sądy, Cour de Cassation może ocenić czy jego kompetencje językowe są w tym zakresie wystarczające³¹.

W ramach uwag dotyczących organizacji CCIP i naboru sędziów, zaproponowano uszczegółowienie kryteriów naboru sędziów i personelu oraz wprowadzenie szkoleń w zakresie międzynarodowego prawa handlowego, *common law* i doskonalenia języka angielskiego³².

Jednym z najczęściej podnoszonych zarzutów przeciwko francuskiemu systemowi jurysdykcyjnemu jest skrótowy charakter rozprawy. Tymczasem obowiązujące przepisy pozwalają na prowadzenie rozprawy w sposób pogłębiony i odpowiadający przedmiotowi sprawy i wnioskom stron. Przepisy przyznają przewodniczącemu instrumenty w zakresie organizacji przebiegu rozprawy i pozwalające na przesłuchanie świadków i biegłych oraz osobiste stawiennictwo stron, które mogą ustnie przedstawić swoje stanowisko. Zalecono zatem sformułowanie w ramach wytycznych dla CCIP, odpowiednich zasad postępowania w zakresie organizacji postępowania oraz przebiegu postępowania dowodowego i rozprawy³³.

W ramach pozostałych propozycji zaproponowano m.in.:

- utworzenie przy CCIP grupy mediatorów posiadających doświadczenie w międzynarodowych sprawach handlowych oraz znających język angielski³⁴,
- zwoływanie okresowo komisji z udziałem sędziów i adwokatów i sporządzanie sprawozdań z działania CCIP³⁵,

²⁹ Raport nt. CCIP, s. 29, zalecenie nr 31.

³⁰ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 32, s. 30.

³¹ Raport nt. CCIP, s. 29–31.

³² Raport nt. CCIP, zalecenie nr 14, s. 19.

³³ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 28, s. 26.

³⁴ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 29, s. 27.

³⁵ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 33, s. 31.

- zwoływanie po wydaniu wyroku posiedzenia w celu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania³⁶.

Zawarte w Raporcie nt. CCIP propozycje zmiany przepisów objęły zaś m.in.:

- poddanie pod wyłączną właściwość Cour d'appel w Paryżu wszystkich orzeczeń arbitrażowych w sprawach międzynarodowych oraz odwołań w sprawach podlegających międzynarodowemu prawu przewozowemu, co wymaga zmiany stosownych przepisów kodeksu organizacji sądownictwa i kodeksu postępowania cywilnego³⁷,
- skonsolidowanie zasad postępowania w języku obcym w określonych stadiach postępowania i wprowadzenie przepisów dotyczących odwołania do języka obcego wspólnych dla wszystkich spraw cywilnych,
- wzmocnienie zasad naboru sędziów i ich asystentów do CICAP i umożliwienie powołania specjalnych doradców (*conseiller en service extraordinaire*), aby zapewnić nabór personelu i wsparcie merytoryczne ze strony osób o jak najwyższych kwalifikacjach³⁸.

---

³⁶ Raport nt. CCIP, zalecenie nr 30, s. 27.

³⁷ Raport nt. CCIP, s. 32-33.

³⁸ Raport nt. CCIP, s. 34-35.

III. Określenie zasad postępowania przed CCIP i utworzenie CICAP

III.1. Podpisanie protokołów z 7 lutego 2018 r.

W niecały rok po powstaniu Raportu nt. CCIP zrealizowano w dużej mierze kluczowe zalecenia. Zdecydowano się na działanie w granicach obowiązujących przepisów, bez ich zmiany. Wspecjalizowane izby działają w dwóch instancjach: Tribunal de Commerce (istniejąca wcześniej izba ds. międzynarodowych) i Cour d'appel w Paryżu, w której została utworzona nowa izba – CICAP. Modernizacja postępowania przed CCIP polega na stosowaniu wytycznych sformułowanych w dwóch protokołach podpisanych przez władze sądów i przedstawiciela adwokatury w dniu 7 lutego 2018 r. w obecności Minister Sprawiedliwości (Nicole Belloubet).

Prezes Tribunal de commerce w Paryżu (Jean Messinesi) oraz Dziekan Izby Adwokackiej w Paryżu (Marie-Aimée Peyron) podpisali protokół dotyczący postępowania przed izbą ds. międzynarodowych tribunal de commerce w Paryżu (*Protocole relatif à la procédure devant la chambre internationale du tribunal de commerce de Paris*)³⁹ (dalej Protokół dot. Trib. com). Pierwsza Prezes Cour d'Appel w Paryżu (Chantal Arens), Prokurator Generalny (Gatherine Champrenault) oraz Dziekan Izby Adwokackiej w Paryżu (Marie-Aimée Peyron) podpisali zaś protokół dotyczący postępowania przed izbą dla międzynarodowych spraw handlowych cour d'appel w Paryżu (*Protocole relatif à la procédure devant la Chambre Internationale de la cour d'appel de Paris*)⁴⁰ (dalej Protokół dot. CICAP).

---

³⁹ Tekst protokołu jest dostępny na stronie internetowej Izby Adwokackiej w Paryżu: http://www.avocatparis.org/system/files/editos/protocoles_signes_creation_jurisdiction_commerciale_internationale_2.pdf (dostęp: 25.02.19).

⁴⁰ Tekst protokołu jest dostępny na stronie internetowej Izby Adwokackiej w Paryżu: http://www.avocatparis.org/system/files/editos/protocoles_signes_creation_jurisdiction_commerciale_internationale_1.pdf (dostęp: 25.02.19).

III.2. *Protocole relatif à la procédure devant la chambre internationale du tribunal de commerce de Paris*

W preambule Protokołu dot. Trib. com wskazano, że izba ds. międzynarodowych (*la chambre internationale*) została utworzona w paryskim Tribunal de commerce w 1995 r. W 2015 r. została do niej włączona izba prawa Unii Europejskiej (*la chambre de droit de l'Union Européenne*) powstała w 1997 r. (ust. pierwszy preambuły).

Izba ds. międzynarodowych liczy 10 sędziów władających językiem angielskim. Do izby kierowane są sprawy gospodarcze o charakterze międzynarodowym, w tym sprawy, w których zastosowanie znajdzie prawo europejskie lub prawo obce (ust. drugi preambuły).

Na potrzeby konkretnej sprawy, np. z zakresu prawa konkurencji do izby mogą zostać dołączeni sędziowie z innych wyspecjalizowanych izb (ust. trzeci preambuły).

Protokół ma na celu sprecyzowanie zasad postępowania w izbie, w tym dotyczących używania języka angielskiego oraz przesłuchania świadków, tak aby spełnić oczekiwania uczestników obrotu, którzy chcą korzystać z atrakcyjnego systemu sądowego (ust. czwarty preambuły).

Przy rozpoznaniu istoty sprawy sąd stosuje prawo francuskie lub przepisy prawa obcego mającego zastosowanie w sprawie (ust. piąty preambuły).

Protokół dot. Trib. com. liczy osiem artykułów. Art. 1 (Właściwość izby ds. międzynarodowych) przewiduje kierowanie do izby spraw gospodarczych o charakterze międzynarodowym, w tym tych, w których może zachodzić potrzeba stosowania prawa europejskiego lub prawa obcego (art. 1.1). W art. 1.2 wymieniono rodzaje spraw, które przede wszystkim będą przekazywane do izby, do których należą spory dotyczące:

- umów handlowych oraz naruszenia stosunków handlowych;
- przewozu;
- nieuczciwej konkurencji;
- roszczeń z tytułu praktyk antykonkurencyjnych;
- umów dotyczących instrumentów finansowych, umów wzorcowych, kontraktów finansowych i umów na instrumenty i produkty finansowe.

W art. 1.3 potwierdzono, że właściwość izby może wynikać z klauzuli prorogacyjnej przyznającej jurysdykcję sądom podlegającym właściwości sądu apelacyjnego w Paryżu.

Zgodnie z art. 2 (Język postępowania) postępowanie przed Tribunal de commerce jest ustne (art. 2.1). Dokumenty procesowe (*les actes de la procédure*) są sporządzane w języku francuskim (art. 2.2). Dokumentacja dowodowa (*les pièces*) sporządzona w języku angielskim może zostać przedłożona na rozprawę bez tłumaczenia (art. 2.3). Wystąpienia na rozprawie (*les plaidoiries*) odbywają się w języku francuskim (art. 2.4) z zastrzeżeniem, że strony, które występują przed sądem, świadkowie, biegli i doradcy stron, którzy są obcokrajowcami i są uprawnieni do występowania przed Tribunal de commerce w Paryżu, mogą, zgodnie ze swoją

wolą, wypowiadać się w języku angielskim (art. 2.5). Protokoły z posiedzeń są sporządzane w języku francuskim przez sekretarza pod dyktando przewodniczącego (art. 2.6).

W art. 3 (Kalendarz postępowania) przewidziano ustalenie przez sędziego kalendarza postępowania, w którym zostaną wskazane daty:

- osobistego stawiennictwa stron,
- przedłożenia oświadczeń pisemnych świadków, którzy mają zostać przesłuchani na wniosek strony,
- przesłuchania świadków i biegłych,
- końcowych wystąpień pełnomocników profesjonalnych,
- zamknięcia rozprawy,
- wydania orzeczenia przez sąd (art. 3.1).

Harmonogram ten może ulegać zmianie, w związku ze stanowiskiem stron zajmowanym w toku postępowania, które może opóźnić rozpoznanie sprawy (art. 3.2).

Art. 4 (Postępowanie dowodowe) wskazuje na zastosowanie określonych przepisów kodeksu postępowania cywilnego do:

- zobowiązania strony lub osoby trzeciej do przedłożenia dokumentu pozostającego w ich posiadaniu (art. 11 i 138–142 k.p.c.) (art. 4.1.1); żądane dokumenty muszą zostać dokładnie określone przez strony (art. 4.1.2);
- osobistego stawiennictwa stron i ich przesłuchania (art. 184–198 k.p.c.); wskazano przy tym, że sędzia przesłuchuje strony, zadając pytania, w jego ocenie odpowiednie, dotyczące okoliczności faktycznych mogących stanowić przedmiot dowodu a następnie może umożliwić stronie zadawanie pytań drugiej przesłuchiwanej stronie (art. 4.2.1); osobę prawną reprezentują uprawnieni przedstawiciele lub inne osoby (np. pracownik uprawnione do reprezentacji (art. 4.2.2);
- pisemnych oświadczeń osób trzecich (art. 202 k.p.c.) (art. 4.3.1), z zastrzeżeniem możliwości odstąpienia od formy pisemnej na rzecz pisma maszynowego (komputerowego) (art. 4.3.2);
- przesłuchania świadków (art. 199 i n. k.p.c.); świadkiem może być każda osoba wezwana z urzędu lub na żądanie stron (art. 4.4.1); przesłuchanie świadków zgłoszonych przez stronę odbywa się w oparciu o pisemne oświadczenie (art. 4.4.2); stawiennictwo wezwanych osób jest obowiązkowe pod karą grzywny (art. 206–207 k.p.c.) (art. 4.4.3); sędzia przesłuchuje świadków, zadając pytania, w jego ocenie odpowiednie, na temat okoliczności, które mogą być przedmiotem dowodu a następnie może umożliwić zadawanie pytań przez strony (art. 4.4.4); sędzia prowadzący postępowanie (*le juge chargé d'instruire l'affaire*) lub sąd (*le tribunal*) ocenia według swojego uznania oświadczenie pisemne świadka, który się nie stawił na przesłuchanie oraz nieusprawiedliwione niestawiennictwo świadka (art. 4.4.5); na stronie ciąży obowiązek zapewnienia

stawiennictwa świadków, w tym pokrycia kosztów świadków przesłuchiwanym na jej żądanie (art. 4.4.6);

- przesłuchania biegłych z urzędu lub na wniosek strony, do którego strona musi dołączyć opinię sporządzoną przez biegłego; wniosek o przesłuchanie biegłego podlega ocenie przez sędziego prowadzącego postępowanie lub sąd (art. 4.5.1 – 4.5.2); do przesłuchania biegłych stosowane są ponadto odpowiednio art. 4.4.2.-4.4.5 protokołu (art. 4.5.3).

Zgodnie z art. 5 (Rozprawy) rozprawa jest jawna, chyba, że sąd, na zasadzie art. 435 kodeksu postępowania cywilnego zdecyduje o wyłączeniu jawności.

Art. 6 (Tłumaczenia) przewiduje, że w razie zakwestionowania przez jedną stronę tłumaczenia dokumentów przedstawionych przez drugą stronę, sąd może zarządzić tłumaczenie przysięgłe na koszt wskazanej przez sąd strony (art. 269 k.p.c.) (art. 6.1). Rozprawa prowadzona w języku francuskim, w tym z udziałem świadków i biegłych może być, na wniosek strony i na jej koszt, prowadzona dla wygody strony z tłumaczeniem symultanicznym. Tłumaczenie zostanie zapewnione przez tłumacza powołanego przez sąd, a zaproponowanego przez stronę wnioskującą o tłumaczenie rozprawy (art. 6.2). W przypadku gdy strona, jej doradca, biegły lub świadek chcą się wypowiadać w języku obcym, tłumaczenie symultaniczne, na koszt strony wnioskującej o możliwość wypowiedzi w języku obcym, zostanie zapewnione przez tłumacza wybranego zgodnie przez obie strony; w razie braku zgody stron w wyznaczonym terminie, tłumacz zostanie wskazany przez sędziego prowadzącego postępowanie (art. 6.3).

Art. 7 (Wyrok) przewiduje, że wyrok wydany przez izbę oraz zarządzenia sędziego prowadzącego postępowanie są sporządzane w języku francuskim wraz z tłumaczeniem przysięgłym na język angielski, za które odpowiedzialność ponosi kancelaria sądu (*le greffe*); koszty tłumaczenia zaliczane są do kosztów sądowych (art. 7).

Protokół ma zastosowanie do postępowań wszczętych od dnia 1 marca 2018 r. (art. 8).

III.3. *Protocole relatif à la procédure devant la Chambre Internationale de la cour d'appel de Paris*

Protokół dot. CICAP ma podobną strukturę jak Protokół dot. Trib. com.

W preambule wskazano na utworzenie w sądzie apelacyjnym nowej izby powołanej do rozpoznawania sporów dotyczących międzynarodowych umów handlowych poddanych prawu francuskiemu lub obcemu, w odpowiedzi na oczekiwania uczestników obrotu poszukujących atrakcyjnej jurysdykcji. Przedmiotem protokołu jest organizacja zasad na jakich sprawy będą w tej izbie rozpatrywane, w tym przy użyciu języka angielskiego oraz przeprowadzania dowodów ze świadków.

Zgodnie z art. 1 CICAP jest właściwa dla rozpoznania sporów obejmujących kwestie handlu międzynarodowego. Protokół wymienia przykładowo te same rodzaje spraw co art. 1.2. Protokołu dot. Trib. com. (tj. dotyczących umów handlowych oraz naruszenia stosunków handlowych; przewozu; nieuczciwej konkurencji; roszczeń z tytułu praktyk antykonkurencyjnych; umów dot. instrumentów i produktów finansowych). „Ogólnie” sąd jest właściwy do rozpoznawania odwołań od orzeczeń w sprawach gospodarczych o charakterze międzynarodowym oraz skarg przeciwko orzeczeniom sądów polubownych w sprawach międzynarodowych (art. 1.1).

Właściwość CICAP może wynikać z klauzuli prorogacyjnej przewidującej jurysdykcję sądów podlegającym właściwości sądu apelacyjnego w Paryżu (art. 1.2). W art. 1.3 wprost wyszczególniono, że CICAP rozpatruje między innymi odwołania od orzeczeń wydanych w pierwszej instancji przez izbę ds. międzynarodowych Tribunal de Commerce. Art. 1.4 wskazuje, że gdy sędzia, którego zadaniem jest organizacja i prowadzenie postępowania dowodowego (*un conseiller de la mise en état*) nie zostanie powołany, jego zadania realizuje prezes CICAP lub wyznaczony przez niego sędzia.

Art. 2 również dotyczy języka postępowania. Akty procesowe są sporządzane w języku francuskim (art. 2.1). Dokumentacja dowodowa sporządzona w języku angielskim może zostać przedłożona na rozprawie bez tłumaczenia (art. 2.2). Wystąpienia są w języku francuskim (art. 2.3), przy czym strony, które występują przed sądem, świadkowie, biegli i doradcy stron, którzy są obcokrajowcami i są uprawnieni do występowania przed sądem apelacyjnym w Paryżu, mogą, zgodnie ze swoją wolą, wypowiadać się w języku angielskim (art. 2.4).

Art. 3 (Tłumaczenia) przewiduje, że w razie zakwestionowania przez jedną stronę tłumaczenia dokumentów przedstawionych przez drugą stronę, sędzia organizujący przebieg postępowania może zarządzić tłumaczenie przysięgłe na koszt wskazanej przez niego strony (art. 3.1). Rozprawa prowadzona w języku francuskim może być, na wniosek strony i na jej koszt, prowadzona z tłumaczeniem symultanicznym (art. 3.2). W przypadku, gdy strona, biegły lub świadek chcą się wypowiadać w języku obcym, tłumaczenie symultaniczne, na koszt strony wnioskującej o przesłuchanie, zostanie zapewnione przez tłumacza wybranego zgodnie przez obie strony; w razie braku zgody stron w wyznaczonym terminie, tłumacz zostanie wskazany przez sędziego organizującego przebieg postępowania (art. 3.3).

Art. 4 dotyczy organizacji przebiegu postępowania. Sędzia organizujący przebieg postępowania bez zwłoki zwołuje pierwsze posiedzenie w celu uzyskania od stron zgody na prowadzenie postępowania na zasadach przewidzianych w protokole (art. 4.1.1). Termin posiedzenia pozostaje bez wpływu na wynikający z kodeksu postępowania cywilnego obowiązek przedstawienia swojego stanowiska przez stronę, która nie wniosła apelacji (art. 4.1.2). Po zapoznaniu się z twierdzeniami strony wnoszącej apelację oraz strony przeciwnej, sędzia organizujący przebieg postępowania może wezwać strony do osobistego stawiennictwa (art. 4.2.1). Sędzia wysłuchuje ewentualnych wniosków o przesłuchanie świadków lub

biegłych i ustala termin do przedłożenia przez strony listy osób, które mają zostać przesłuchane (art. 4.2.2). Po wysłuchaniu stron i ich wniosków, sędzia organizujący przebieg postępowania ogłasza zarządzenie określające czy przesłuchanie będzie prowadził sędzia czy sąd, czas i miejsce przesłuchania oraz termin, w którym świadkowie muszą przedłożyć pisemne oświadczenia będące podstawą przesłuchania. Decyzja odmowna wymaga uzasadnienia (art. 4.2.3). Po rozstrzygnięciu w kwestii wniosków dowodowych, sędzia ustala harmonogram postępowania, w którym wskazane są w szczególności: terminy wymiany ewentualnych dalszych pism, daty osobistego stawiennictwa stron, terminy przedłożenia pisemnych oświadczeń świadków, daty przesłuchania świadków i biegłych, daty przemówienia pełnomocników profesjonalnych (*les avocats*), data zamknięcia postępowania, data wydania orzeczenia (art. 4.3.1). Harmonogram ten może ulec zmianie w toku postępowania, w szczególności wskutek sprzeciwów i wniosków stron opóźniających rozpoznanie sprawy (art. 4.3.2). Sędzia organizujący przebieg postępowania zwołuje posiedzenie w celu zorganizowania, w uzgodnieniu ze stronami, ustnego etapu postępowania (art. 4.4.1). Sędzia określa wówczas środki do przeprowadzenia tłumaczenia symultanicznego, aby zapewnić charakter jawny rozprawy i sporządzenie protokołów obejmujących oświadczenia stron i świadków wypowiadających się w innym języku niż język francuski (art. 4.4.2). Zasady organizacyjne przewidziane w art. 4 protokołu nie uchybiają możliwości zawarcia przez strony porozumienia o rozstrzygnięciu sprawy w drodze mediacji zgodnie z przepisami art. 1544 i n. kodeksu postępowania cywilnego. Strony mogą odwołać się do biegłego, który będzie porozumiewał się z nimi w języku angielskim (art. 4.5).

Art. 5 dotyczy przeprowadzenia postępowania dowodowego. Jego treść jest tożsama z art. 4 Protokołu dot. Trib. com. z zastrzeżeniem, że analogiczną rolę jak *juge chargé d'instruire l'affaire* pełni przed CICAP sędzia organizujący i prowadzący postępowanie dowodowe. Art. 5 wskazuje zatem na zastosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego w kwestiach zobowiązania strony lub osoby trzeciej do przedłożenia dokumentu pozostającego w ich posiadaniu, osobistego stawiennictwa stron, pisemnych oświadczeń osób trzecich, przesłuchania świadków i biegłych oraz określa specyficzne zasady prowadzenia postępowania dowodowego przed CICAP (zob. omówienie art. 4 Protokołu dot. Tribunal de Commerce powyżej).

Art. 6 dotyczący rozprawy jest w przypadku CICAP bardziej rozbudowany. Przewiduje on zasadę jawności rozprawy, chyba że sąd, na zasadzie art. 435 k.p.c. zdecyduje o wyłączeniu jawności (art. 6.1). W celu wydania orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania, sąd uwzględni, w ramach ustnych wystąpień, czas potrzebny na przedstawienie okoliczności uznanych przez strony za istotne dla poparcia ich żądań (art. 6.2). Po przeprowadzeniu fazy ustnej postępowania, sąd wydaje postanowienie o zamknięciu rozprawy i kieruje sprawę na naradę w oznaczonym terminie (art. 6.3).

Orzeczenie wydane przez CICAP jest sporządzane w języku francuskim wraz z tłumaczeniem przysięgłym na język angielski (art. 7).

Protokół ma zastosowanie do postępowań wszczętych przed sądem apelacyjnym w Paryżu od dnia 1 marca 2018 r. (art. 8).

Powstanie CICAP zostało usankcjonowane zarządzeniem nr 2018-148 z dnia 4 kwietnia 2018 r. wydanym przez pierwszą Prezes Sądu Apelacyjnego w Paryżu⁴¹. Zarządzenie to poddaje pod rozstrzygnięcie CICAP spory dotyczące międzynarodowych umów handlowych określonych w Protokole dot. CICAP.

CICAP stanowi izbę nr 5-16 w wydziale 5 ds. gospodarczych⁴². W skład izby wchodzi trzech sędziów⁴³.

III.4. Podsumowanie

Protokoły dotyczące CCIP mają formę zaleceń prowadzenia postępowania przed CCIP w ramach obowiązujących ram proceduralnych. Wyraźnie odzwierciedlają one kluczowe zalecenia zawarte w raportach przygotowanych przez HCJP, choć nie wszystkie propozycje zostały uwzględnione.

CCIP mają wykorzystywać instrumenty przewidziane już w przepisach postępowania, które uczynią ich jurysdykcję atrakcyjną dla stron podejmujących międzynarodowe kontakty handlowe. Protokoły mają więc na celu zmianę praktyki. Wcześniej te instrumenty również były dostępne, ale nie korzystano z nich w braku stosownych wniosków stron, w imię postulatów szybkości postępowania czy wobec utartego schematu postępowania. Do instrumentów tych należy przede wszystkim:

- (i) Ułożenie kalendarza postępowania, w tym dat przesłuchań i daty wydania orzeczenia końcowego, co pozwala na określenie ram czasowych postępowania i zaplanowanie działań przez strony z odpowiednim wyprzedzeniem;
- (ii) Możliwość częściowego prowadzenia postępowania w języku obcym. W przypadku aktów postępowania (*actes de la procédure*) nie zdecydowano się zaproponowane w Raporcie nt. CCIP odstępstwa w postaci składania pism procesowych w języku obcym przy jednoczesnej rezygnacji stron z podnoszenia zarzutu nieważności takiej czynności procesowej; Wyraźnie preferowany jest język angielski, co jest zrozumiałe skoro izby mają konkurować z obcymi sądami wyspecjalizowanymi, przed którymi

⁴¹ Ordonnance de roulement complétive. Zarządzeniem tym David Peyron w funkcji pierwszego prezesa CICAP a Fabienne Schaller w funkcji sędziego doradcy (*conseiller*) zostali powołani do ukonstytuowania CICAP. Tekst zarządzenia dostępny na stronie: <http://www.leclubdesjuristes.com/wp-content/uploads/2018/04/2018-148-ordonnance-roulement-completive-cicap.pdf> (dostęp: 25.02.19).

⁴² Pôle 5 - Vie économique.

⁴³ Prezes izby (od 3 września 2018 r. François Ancel) i dwóch sędziów doradców (*conseillers*) (Fabienne Schaller, Laure Aldebert). Istotną funkcję Sekretarza (*greffe*) pełni Clémentine Glemet. Informacja podana w *Chambre commerciale internationale de Paris. Une opportunité de développement pour les cabinets d'avocats*, „Le Bulletin du Barreau de Paris”, luty 2019, s. 11 http://www.avocatparis.org/system/files/editos/bulletin_barreau_fevrier_2019.pdf. (dostęp: 28.02.19).

postępowanie może toczyć się w tym języku; Dokumentacja dowodowa może być przedłożona w języku angielskim bez konieczności jej tłumaczenia; Strony, świadkowie, biegli mogą wypowiadać się w języku angielskim lub w innym języku obcym przy zapewnieniu tłumaczenia symultanicznego; Jawność rozprawy może przy tym zostać wyłączona zgodnie z przepisami k.p.c. na co wyraźnie wskazują protokoły; Orzeczenia będą wydawane w języku francuskim i zaopatrzone w tłumaczenie przysięgłe na język angielski;

- (iii) Prowadzenie przesłuchania stron i osób trzecich w kierunku modelu kontradiktoryjnego, tj. z aktywnym udziałem stron mogących zadawać pytania;
- (iv) Wnikliwe rozpatrzenie kwestii ponoszenia kosztów postępowania i umożliwienie stronom składania wniosków w tym przedmiocie.

Co istotne, strony będą mogły korzystać z postępowania prowadzonego według wytycznych w obu instancjach. Protokoły nie uchylają obowiązujących przepisów, więc wszelkie terminy przewidziane w przepisach postępowania, w tym na dokonanie czynności procesowych, muszą zostać dotrzymane. Skierowanie sprawy do jednej z CCIP wymaga oczywiście, aby sądy francuskie posiadały jurysdykcję w sprawie i aby sprawa ta podlegała właściwości Tribunal de commerce lub Cour d'appel. Jak wskazano w protokole, oczekiwanym sposobem ustalenia właściwości CCIP jest poddanie sprawy pod rozpoznanie sądom podlegającym Cour d'appel w Paryżu w drodze klauzuli umownej. Strony będą musiały zatem zawrzeć stosowną umowę dotyczącą jurysdykcji i właściwości sądów francuskich pozwalającą na rozpoznanie sprawy w CCIP. Jurysdykcja sądów francuskich może więc wynikać m.in. z umowy jurysdykcyjnej zawartej zgodnie z art. 25 rozporządzenia Bruksela I bis.

IV. Pierwsze oceny i opinie

Z uwagi na krótki upływ czasu od utworzenia CICAP i przyjęcia zasad postępowania przed CCIP, pierwsze oceny i opinie dotyczą treści protokołów. Na oceny dotyczące działania CCIP na podstawie protokołów trzeba poczekać. W dniu 3 grudnia 2018 r. w CICAP odbyła się pierwsza rozprawa, na której strony zostały wysłuchane, pierwszy wyrok w tej izbie zapadł zaś 15 stycznia 2019 r.⁴⁴.

W opiniach praktyków można przy tym odnotować uwagi krytyczne na temat aspektów proceduralnych mogących budzić wątpliwości oraz obawy co do dalszych losów innego trybu rozpoznawania sporów, którego Paryż jest ważnym centrum, tj. sądownictwa polubownego.

Wskazano, że skierowanie sprawy do rozpoznania przez jedną z omawianych izb stanowi uznaniową czynność z zakresu administracji sądowej, od której nie służy odwołanie. Protokoły stanowią porozumienie pomiędzy sądem a adwokaturą i nie mają waloru obowiązującego prawa. Nie można zatem wykluczyć, że sprawa zostanie np. w Cour d'appel skierowana do innej izby. Również klauzula jurysdykcyjna poddająca rozpoznanie sprawy w jednej z CCIP nie ma, w kwestii wyboru izby, charakteru wiążącego⁴⁵. Strony mogą więc jedynie wpłynąć na administrację sądu, wskazując na charakter międzynarodowy postępowania w klauzuli jurysdykcyjnej lub w piśmie procesowym⁴⁶. Wydaje się jednak, że te obawy są przesadzone. Gdy sprawa z elementami międzynarodowymi jest objęta katalogiem spraw wskazanych w protokołach, który wszak zakreślony jest szeroko, raczej mało prawdopodobne, aby nie została ona skierowana do izby posiadającej odpowiednie zaplecze do ich rozpoznawania. Takie działanie mogłoby podważyć zaufanie do działania wymiaru sprawiedliwości i zniechęcić do korzystania z jurysdykcji sądów francuskich. Protokoły zostały zaś podpisane, aby przyciągnąć uczestników międzynarodowego obrotu.

---

⁴⁴ Informacja podana w *Chambre commerciale internationale de Paris. Une opportunité de développement pour les cabinets d'avocats*, „Le Bulletin du Barreau de Paris”, luty 2019, s. 11. http://www.avocatparis.org/system/files/editos/bulletin_barreau_fevrier_2019.pdf. (dostęp: 28.02.19).

⁴⁵ J.-F. Brun, L. Bourgeois, E.Vieille, *La Chambre internationale de la cour d'appel de Paris (CICAP): un bel exemple d'innovation à droit constant*, „Journal Spécial des Sociétés”, 26 lipca 2018, nr 54, s. 9 i n. <http://www.lexplicit.fr/chambre-internationale-cour-appel-paris-cicap-innovation-droit-constant/> (dostęp: 25.02.19); Ch. Jacquet-Cortès, *La nouvelle chambre internationale de la Cour d'appel de Paris*, artykuł z dnia 26 czerwca 2018 r. dostępny na stronie internetowej <https://www.village-justice.com/articles/nouvelle-chambre-internationale-cour-appel-paris,28870.html#lobyJt4kdWQzfMVg.99> (dostęp: 25.02.19).

⁴⁶ J.-F. Brun, L. Bourgeois, E.Vieille, *La Chambre internationale de la cour d'appel de Paris (CICAP)*; Ch. Jacquet-Cortès, *La nouvelle chambre internationale de la Cour d'appel de Paris*.

CICAP nie jest centralną izbą, do której potencjalnie mogą trafić wszystkie sprawy międzynarodowe. Tak jak w przypadku innych izb, jej kompetencje są ograniczone właściwością paryskiego sądu apelacyjnego. Przykładowo, sprawy z zakresu międzynarodowego transportu morskiego rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy gospodarcze w Marsylii lub Hawrze, będą w drugiej instancji rozpoznawane przez sądy apelacyjne w Aix en Provence i Rouen⁴⁷.

Tribunal de commerce posiada już odpowiednie zaplecze, w tym wykwalifikowanych sędziów. W ramach CICAP postulowane jest zaś przeprowadzenie stosownych szkoleń.

Paryż jest ważnym centrum światowego arbitrażu. Środowisko praktyków zastanawia się czy zmodernizowane zasady postępowania przed CCIP mogą stanowić konkurencję dla sądownictwa polubownego⁴⁸. Z jednej strony jest możliwe, że skierowanie uwagi na CCIP odbędzie się ze szkodą dla paryskiego forum arbitrażowego. Podstawową zaletą postępowania przed Tribunal de commerce i Cour d'appel jest bowiem dużo niższy koszt postępowania niż przed sądem arbitrażowym⁴⁹. Promowanie CCIP obejmuje podkreślanie możliwości stosowania mechanizmów, na których opiera się sądownictwo polubowne: poddanie sporu pod rozstrzygnięcie w drodze klauzuli umownej, możliwość używania przed sądem języka francuskiego lub angielskiego i wypowiedania się w języku obcym, prowadzenie przesłuchania w kierunku kontradiktoryjnym, przyznanie stronom wpływu na kalendarz postępowania. Ponadto sędziowie CCIP, specjaliści w zakresie prawa międzynarodowego i handlu międzynarodowego, dysponują atutami, których nie posiadają arbitrzy. Mogą rozstrzygać wszelkie kwestie bez ryzyka dla ich pozycji w wąskim środowisku arbitrażowym. Działalność orzecznicza stanowi ich główny przedmiot działalności, w odróżnieniu od wielu arbitrów, dla których jest to działalność dodatkowa. Prowadzenie sprawy przed CCIP umożliwi ponadto kontrolę merytoryczną przez sąd wyższej instancji⁵⁰.

Z drugiej jednak strony możliwe, że oba fora rozstrzygania sporów nie będą ze sobą konkurowały, ale będą się uzupełniały, zaspokajając różne potrzeby uczestników obrotu. Arbitraż nadal oferuje większą swobodę stronom postępowania. Mogą one wybrać arbitrów i biegłych. Niewątpliwą zaletą arbitrażu jest poufność postępowania. Wykonanie orzeczeń

⁴⁷ J.-F. Brun, L. Bourgeois, E. Vieille, *La Chambre internationale de la cour d'appel de Paris (CICAP)*...

⁴⁸ Zob. Sprawozdanie ze spotkania praktyków w dniu 16 stycznia 2019 r. nt. konkurencji postępowań przed CCIP i sądem arbitrażowym. *Compte-rendu du petit-déjeuner du 16 janvier 2019* «Les chambres commerciales internationales du Tribunal de commerce et de la Cour d'appel de Paris et l'arbitrage: Je t'aime moi non plus», <https://wakeupwitharbitration.com/2019/01/24/compte-rendu-du-petit-dejeuner-du-16-janvier-2019-les-chambres-commerciales-internationales-du-tribunal-de-commerce-et-de-la-cour-dappel-de-paris-et-larbitrage-je-t/> (dostęp: 25.02.2019).

⁴⁹ Przykładowo koszty w postępowaniu arbitrażowym (administracyjne i wynagrodzenie arbitrów) w sprawie o wartości przedmiotu sporu o 10 000 000 \$ wyniosą 340 000 \$, podczas gdy podstawowe koszty postępowania przed CCIP wyniosą 500 €. Przykład podany na spotkaniu praktyków w dniu 16 stycznia 2019 r. *Compte-rendu du petit-déjeuner du 16 janvier 2019*; zob. również Ch. Jaquet-Cortès, *La nouvelle chambre internationale de la Cour d'appel de Paris*.

⁵⁰ Argumenty mogące przemawiać za konkurencyjnością obu trybów przedstawione na spotkaniu praktyków w dniu 16 stycznia 2019 r.

sądu polubownego poza obszarem UE może zaś być łatwiejsze do wykonania dzięki postanowieniom konwencji nowojorskiej o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych z 1958 r. Arbitraż oferuje ponadto drogę postępowania przyspieszonego, co może stanowić czynnik zachęcający. Różnica w kosztach postępowania też może okazać się nie tak duża, biorąc pod uwagę, że zgodnie z protokołami z 7 lutego 2018 r. koszty tłumaczeń będą obciążały strony⁵¹.

„Innowacje” w postępowaniach CCIP są nie tylko przedmiotem dyskusji na spotkaniach organizowanych w gronie adwokatów, ale jednocześnie mocno promowane podczas konferencji i spotkań organizowanych z inicjatywy lub z udziałem przedstawicieli CCIP oraz adwokatury, dla której obsługa podmiotów występujących przed CCIP może stanowić istotny obszar usług⁵².

Promowanie francuskich rozwiązań jest niezbędne wobec konkurencyjnych rozwiązań przyjętych w ostatnim czasie w innych państwach. W Niemczech i Holandii, po „pilotażowych” projektach w Rotterdamie i sądach Nadrenii Północnej-Westfalii, przyjęto w 2018 r. dalej idące rozwiązania. Od 1 stycznia 2018 r. przy Landgericht Frankfurt am Main działa izba do międzynarodowych spraw handlowych (Chamber for International Commercial Disputes), przed którą rozprawa prowadzona jest w języku angielskim. Pisma procesowe i orzeczenia muszą zaś zostać sporządzone w języku niemieckim⁵³. W dniu 11 grudnia 2018 r. holenderski senat zatwierdził ustawę stanowiącą podstawę utworzenia w dniu 1 stycznia 2019 r. przy amsterdamskim sądzie the Netherlands Commercial Court (NCC District Court and NCC Court of Appeal). Nowe prawo daje stronom możliwość prowadzenia postępowania w sprawach cywilnych i handlowych z elementem międzynarodowym w języku angielskim w dwóch instancjach (w języku angielskim jest również sporządzany wyrok)⁵⁴.

Prace nad ukonstytuowaniem wyspecjalizowanego sądu prowadzone są również w Brukseli. W Irlandii środowiska prawnicze podjęły zaś debatę na ten temat.

⁵¹ Argumenty mogące przemawiać za komplementarnym charakterem obu trybów: zob. sprawozdanie ze spotkania praktyków w dniu 16 stycznia 2019 r.

⁵² Na przykład konferencja zorganizowana 12 kwietnia 2018 r. w Paryżu przez Club des Juristes z udziałem Ch. Arens, Pierwszej prezes cour d'appel w Paryżu, G. Canivet, Prezesa HCJP, J. Messinesi, Prezesa tribunal de commerce w Paryżu. <https://www.actualitesdudroit.fr/browse/affaires/international/13077/la-cicap-une-resolution-francaise-sur-mesure-pour-le-reglement-des-litiges-du-commerce-international> (dostęp: 25.02.19). Przedstawiciele CCIP wzięli też udział konferencji „Les nouvelles chambres internationales” w dniu 6 lipca 2018 r. zorganizowanej podczas drugiej edycji „Campus des avocats” <https://www.affiches-parisiennes.com/les-nouvelles-chambres-internationales-8132.html> (dostęp: 25.02.19) oraz w drugiej edycji spotkania sędziów gospodarczych Standing International Forum of Commercial Courts (SIFoCC) w Nowym Jorku w dniach 27–28 września 2018 r. <https://www.cours-appel.justice.fr/paris/standing-international-forum-commercial-courts-0> (dostęp: 25.02.19).

⁵³ <https://ordentliche-gerichtsbarkeit.hessen.de/ordentliche-gerichte/lgb-frankfurt-am-main/lg-frankfurt-am-main/chamber-international> (dostęp: 25.02.19).

⁵⁴ <https://www.rechtspraak.nl/English/NCC/Pages/default.aspx> (dostęp: 25.02.19).

V. Źródła

V.1. Akty prawne i dokumenty

- Konstytucja z 4 października 1958 r. (Constitution du 4 octobre 1958) – tekst jednolity <https://www.legifrance.gouv.fr/>.
- Rozporządzenie z Villers-Cotterêts z 25 sierpnia 1539 r. – Ordonnance du 25 août 1539 sur le fait de la justice (dite ordonnance de Villers-Cotterêts) <https://www.legifrance.gouv.fr/>.
- Kodeks postępowania cywilnego (Code de procédure civile) – tekst jednolity <https://www.legifrance.gouv.fr/>.
- Ordonnance de roulement complétive z 4 kwietnia 2018 r. <http://www.leclubdesjuristes.com/wp-content/uploads/2018/04/2018-148-ordonnance-roulement-completive-cicap.pdf> (dostęp: 25.02.19).
- Haut Comité Juridique de la Place Financière de Paris, *Rapport sur les implications du Brexit dans le domaine de la coopération judiciaire en matière civile et commerciale du Haute Comité Juridique de la Place Financière de Paris*, red. H. Muir Watt, L. Azoulai, R. Bismuth, HCJP 30 stycznia 2017 r. https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/rapport_t_05_f.pdf (dostęp: 25.02.19).
- Haut Comité Juridique de la Place Financière de Paris, *Préconisations sur la mise en place à Paris de chambres spécialisées pour le traitement du contentieux international des affaires*, HCJP 3 maja 2017 r. https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/rapport_07_f.pdf (dostęp: 25.02.19).
- Protocole relatif à la procédure devant la chambre internationale du tribunal de commerce de Paris*, 7 luty 2018 http://www.avocatparis.org/system/files/editos/protocoles_signes_creation_jurisdiction_commerciale_internationale_2.pdf (dostęp: 25.02.19).
- Protocole relatif à la procédure devant la Chambre Internationale de la cour d'appel de Paris*, 7 luty 2018 http://www.avocatparis.org/system/files/editos/protocoles_signes_creation_jurisdiction_commerciale_internationale_1.pdf (dostęp: 25.02.19).

V.2. Publikacje, opinie, praktyki

- J.-F. Brun, L. Bourgeois, E. Vieille, *La Chambre internationale de la cour d'appel de Paris (CICAP): un bel exemple d'innovation à droit constant* „Journal Spécial des Sociétés”, 26 lipca 2018, nr 54, s. 9 i n. <http://www.lexplicite.fr/chambre-internationale-cour-appel-paris-cicap-innovation-droit-constant/> (dostęp: 25.02.19).
- Chambre commerciale internationale de Paris. Une opportunité de développement pour les cabinets d'avocats*, „Le Bulletin du Barreau de Paris”, luty 2019, s. 11 http://www.avocatparis.org/system/files/editos/bulletin_barreau_fevrier_2019.pdf. (dostęp: 28.02.19).

- Ch. Jacquet-Cortès, *La nouvelle chambre internationale de la Cour d'appel de Paris*, artykuł z dnia 26 czerwca 2018 r. dostępny na stronie internetowej <https://www.village-justice.com/articles/nouvelle-chambre-internationale-cour-appel-paris,28870.html#lobyJt-4kdWQzfMVg.99> (dostęp: 25.02.19).
- B. Hess, <http://conflictoflaws.net/2017/the-justice-initiative-frankfurt-am-main-2017-law-made-in-frankfurt/> (dostęp: 25.02.19).
- A.M. Niżankowska, *Ustawa o używaniu języka francuskiego z 1994 r. i orzeczenie Rady Konstytucyjnej*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2000, nr 1-2, s. 211-225.
- Portland's Commercial Courts Report 2018* <https://portland-communications.com/pdf/Portland-commercial-courts-report-2018.pdf> (dostęp: 25.02.19).
- Sprawozdanie ze spotkania praktyków w dniu 16 stycznia 2019 r. nt. konkurencji postępowań przed CCIP i sądem arbitrażowym. *Compte-rendu du petit-déjeuner du 16 janvier 2019 «Les chambres commerciales internationales du Tribunal de commerce et de la Cour d'appel de Paris et l'arbitrage: Je t'aime moi non plus»*, <https://wakeupwitharbitration.com/2019/01/24/compte-rendu-du-petit-dejeuner-du-16-janvier-2019-les-chambres-commerciales-internationales-du-tribunal-de-commerce-et-de-la-cour-dappel-de-paris-et-larbitrage-je-t/> (dostęp: 25.02.19).
- <https://www.affiches-parisiennes.com/les-nouvelles-chambres-internationales-8132.html> (dostęp: 25.02.19).
- <https://www.cours-appel.justice.fr/paris/standing-international-forum-commercial-courts-0> (dostęp: 25.02.19).
- <https://www.actualitesdudroit.fr/browse/affaires/international/13077/la-cicap-une-solution-francaise-sur-mesure-pour-le-reglement-des-litiges-du-commerce-international> (dostęp: 25.02.19).
- <https://ordentliche-gerichtsbarkeit.hessen.de/ordentliche-gerichte/lgb-frankfurt-am-main/lg-frankfurt-am-main/chamber-international> (dostęp: 25.02.19).
- <https://www.rechtspraak.nl/English/NCC/Pages/default.aspx> (dostęp: 25.02.19).